

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Waarop steunt U?

„Vertrouw op de HERE met uw gehele hart en steun op uw eigen inzicht niet”

(Spreuken 3:5)

Sommige spreuken spreken ons wel bijzonder aan. Ze klinken ons zo vertrouwd in de oren.

Neem nu bijvoorbeeld die woorden: „Vertrouw op de HERE met uw ganse hart”. Die zijn toch wel heel erg bekend en geliefd.

Vroeger hingen ze zoiets aan de wand, keurig en kleurig geborduurd of in hout gebrand. Misschien hangt deze tekst nog wel hier en daar. Misschien was het uw trouwtekst.

Maar... wèdden, dat nergens die t w e e d e helft van deze spreuk aan de muur prijkt?

Die woorden „en steun op uw eigen inzicht niet” laten we weg. Die zijn ook lang niet zo bekend en bemind als de eerste helft. Waarom?

Staan die ons niet zo aan? Willen we daar misschien niet goed aan?

Maar dan moeten we toch wel even oppassen.

Want door die tweede helft te veronachtzamen halen we nu net alle kracht en pit uit die eerste.

Dan krijg je dat geloof, dat niet veel meer is dan een vaag-vrome stemming, maar waar geen pit en geen kracht van uit gaat. Het dagelijks leven wordt er niet anders van.

Zo van: „Nou, vertrouw maar op de Here, hè, en maar veel bidden, dan komt 't heus wel goed...”. Maar intussen gaat de aangesprokene rustig z'n eigen gang en handelt naar eigen inzicht. In feite probeert hij alleen maar, de Here voor zijn karretje te spannen, wanneer hij zelf wat moe van het trekken wordt of 't niet goed meer aan kan.

Is dat „met je hele hart op de HERE vertrouwen”?

En komt 't dan wel goed?

Dat staat nog te bekijken!

☆☆☆

O ja, we willen allemaal graag op de HERE vertrouwen.

Maar tegelijk ook wel graag aan ons eigen inzicht vasthouden.

En dat kan nu net niet.

Want op de HERE vertrouwen betekent niet op je eigen inzicht steunen.

Mogen we dan niet nadenken en ons in allerlei kwesties niet een inzicht vormen?

Natuurlijk wel. Dat wordt zelfs van ons gevraagd.

Maar we moeten er niet op steunen!

Letterlijk staat er zoiets als: „leunen”. En „leunen” doe je alleen op iets, waar je helemaal zeker van bent, waar je voor honderd procent op vertrouwt. Wanneer u moe wordt van het lange staan en een steuntje zoekt, gaat u niet tegen een gordijn aan leunen of tegen een deur die kan openvliegen, maar tegen een muur of zo, in ieder geval tegen iets dat vast staat.

We moeten er niet zo rotsvast van uitgaan, dat ons inzicht goed en betrouwbaar is, want dat staat niet zo vast!

Het is toch zeker niet nodig te bewijzen, dat heel de bijbel op allerlei manier ons aantoot, hoe grondig ons denken is bedorven, hoe arglistig ons hart is en hoe ook de „vrome mens” het steeds weer mis heeft? Laten we daar toch eens in de praktijk rekening mee houden.

Op de HERE vertrouwen begint daarom altijd met... jezelf wantrouwen!

☆☆☆

U leest datzelfde ook in de volgende spreek: „Ken Hem in al uw wegen, dan zal Hij uw paden recht maken. Wees niet wijs in eigen ogen”.

Dat hoort ook bij elkaar: de HERE kennen, èn: jezelf kennen en weten dat je van jezelf geen wijsheid hebt.

Er is wel altijd veel eigen-wijsheid, maar vaak weinig echte wijsheid in de kerk.

We kunnen zó vol zitten van en vastzitten aan eigen geliefde denkbeelden en opvattingen en principes, dat er voor de woorden van de HERE maar weinig plaats is.

Gangbare meningen en gevestigde ideeën en vastgeroeste gewoontes dreigen Gods Woord soms te overwoekeren.

Dan is er voor wat Hij zegt eigenlijk geen plaats meer.

Dan weten we het beter dan Hij.

Jesaja zei van de kerkelijke leiders in Jerusalem: „Wee hun die het kwade goed noemen en het goede kwaad; die duisternis voorstellen als licht en licht als duisternis; die bitter doen doorgaan voor zoet en zoet voor bitter. Wee hun, die in eigen ogen wijs zijn en in hun eigen oordeel verstandig”.

Ze beoordeelden alles totaal anders. Precies omgekeerd. Vanuit hun theorie en theologie!

„Ziet gij een man die wijs is in eigen oog, voor een dwaas is meer hoop dan voor hem”, luidt een andere spreuk. Zo'n man is een hopeloos geval. Want hij hééft de wijsheid al. Hij wéét alles al. Dus heeft hij ook geen behoefte meer om wat van de HERE te leren.

☆☆☆

„Vertrouwen op de HERE” houdt in, dat we het niet beter willen weten dan Hij, maar er rotsvast van uitgaan dat Hij het het beste weet. Ook al lijkt wat Hij ons zegt ons nog zo moeilijk of onmogelijk, wonderlijk of onwonderlijk.

Wanneer we op ons eigen inzicht afgaan, en dus niet op de HERE en op wat Hij zei vertrouwen, gaat het altijd mis. Er staan massa's voorbeelden in de bijbel.

Abraham dacht er goed aan te doen zich Hagar tot vrouw te nemen. Hij meende dat dat in die moeilijke situatie van zijn kinderloosheid de enige oplossing was. Toen vertrouwde hij op z'n eigen inzicht in plaats van op de vaste beloften van de HERE. En het bracht hem alleen maar narigheid.

Israël meende, toen het bij Kades Barnea gelegerd was en het rapport van de verspieters hoorde, dat het maar beter was naar

Egypte terug te keren, want ze oordeelden het dwaasheid tegen zo'n sterk en machtig land op te trekken. Toen gingen ze op eigen oordeel af en niet op de opdracht en de beloften van hun God, op te trekken en het land dat Hij hun geven zou in bezit te nemen. En de gevolgen van deze eigenwijsheid zijn verschrikkelijk geweest: allen stierven in de woestijn, behalve die twee, die niet op eigen inzicht maar op de woorden van hun God vertrouwd hadden.

Saul vond het, toen Samuël iets langer dan afgesproken was wegbleef, niet verantwoord om nog langer met de strijd tegen de filistijnen te wachten en daarom ging hij alvast zelf maar offeren, want hij dacht - staat er - „nu zullen de filistijnen op mij afkomen en ik heb de gunst van de HERE nog niet gezocht”. Toen wilde Saul het beter weten dan de HERE en hij leek nog vroom te handelen en schoon gelijk te hebben, maar 't kostte hem zijn koningschap.

Steeds weer dat: „ik dacht...”, „hij vond...”, „ze zeiden...”.

En natuurlijk altijd met de beste en vroomste bedoelingen!

Maar intussen de HERE maar laten praten...

☆☆☆

Er is ook onder ons veel welgemeende, oprecht bedoelde, goedwillende vroomheid. We willen echt ernst met de zaken maken. We spannen ons allen in om het zo goed mogelijk te doen.

En we denken, dat wij het bij het rechte eind hebben, en dat alleen ons inzicht het juiste is. En dat wij wijze besluiten nemen.

Maar toch gaat het niet goed. We dreigen totaal vast te lopen.

Onze wegen lopen in allerlei konkrete situaties steeds meer uit elkaar. We staan op vele punten lijnrecht tegenover elkaar.

De een noemt vals, wat de ander waar noemt. De een vindt belangrijk, wat de ander onbelangrijk acht. De een prijst als Goddelijke waarheid aan, wat de ander als leugen veroordeelt.

Het lijkt soms al niet veel anders dan in het kerkelijk Jerusalem van Jesaja's dagen.

Klinkt het wellicht ook nu weer: „Wee hun, die in eigen oog wijs zijn en in eigen oordeel verstandig”?

Steunen we niet teveel op eigen inzicht?

En dus te weinig op de HERE?

☆☆☆

„Op de HERE vertrouwen” betekent altijd allereerst: naar Hem horen.

In elke levenssituatie steun zoeken in zijn woorden en daaruit inzicht en doorzicht ontvangen.

Intensief en nauwlettend luisteren naar wat onze grote en wijze God ons te zeggen heeft.

En dan ook gehoor-zamen.

Dóen wat Hij zegt.

Er metterdáád op vertrouwen, dat het, wanneer je op Gods woorden afgaat en je daaraan houdt, beslist goed komt.

Ook al komt heel je hart er tegen in opstand en wil je er niet goed aan.

Ook al ben je bang voor de gevolgen en durf je het haast niet aan.

Wat God zegt gaat dwars tegen menselijke meningen en inzichten in en breekt door alle theorieën en systemen heen.

Het valt een mens niet mee zich daaraan zomaar gewonnen te geven!

Met je hele hart op de HERE vertrouwen is werkelijk niet zo gemakkelijk als het wel lijkt!

Dat vraagt strijd. Worstelen met jezelf, en met de HERE.

Want de HERE is te vertrouwen!

Steun maar op Hèm!

Sleeuwijk.

J. M. Smelik

„Kerkelijk Leven“

Kampen.

Van meer dan één kant heeft men mij gevraagd: "Wat is er toch in Kampen aan de hand?" en mij verzocht die vraag in ons blad te beantwoorden. In een enkel geval was de aandrang nogal kras: "Het wordt hoog tijd dat u gaat schrijven."

Op een en ander thans een korte reactie.

1. Het is uit andere bronnen niet onbekend, dat een lid der gemeente bezwaard is over het feit dat een der predikanten zijn

handtekening plaatste onder een bekende Open Brief aan de broeders en zusters van het Tehuis in Groningen, en zich daarover tot de kerkeraad richtte. Die zaak is thans op de kerkelijke tafel. En door het feit dat ik, lid des kerkerads, een of twee kranten ter beschikking heb, meen ik me niet te mogen laten verleiden de zaak, die thans een zaak van kerkeraad en gemeente is, onnodige publiciteit in den lande te geven.

2. Het feit dat een lid der gemeente, prof. J. Kamphuis, over deze materie schrijft in "De Reformatie", zal mij al evenmin verleiden daartegen te polemiseren. Dat is mijn taak niet, en licht zou de zaak het karakter aannemen van een controverse tussen "De Reformatie" en "Opbouw", een persoonlijke controverse Kamphuis-Visee. Ook dat lijkt mij ongewenst.

3. Deze gedragslijn kan anders worden. Dat zou het geval zijn wanneer, gelijk destijds in de zaak van ds. A. van der Ziel, deze zaak landelijke aspecten zou krijgen. Doch ook dan diene men begrip te hebben voor het feit, dat het zijn eigen moeite heeft als journalist — om het eens duur te zeggen — te schrijven over zaken, waarin men zelf als ambtsdrager en gemeentelid betrokken is.

Nog slechts dit: alstublieft geen paniekstemming. In Kampen is die ook niet. Het gewone werk gaat rustig voort. En wie, ook met deze kerk, meeleeft kan niet beter doen dan betrachten wat de 122e Psalm ons op het hart bindt: "Bidt om de vrede van Jeruzalem."

G. Visee

De grote dreiging

Een tijger blijft een tijger

We zouden in een slotartikel nog een paar opmerkingen maken over de "vreedzame coëxistentie" zoals die overeenkomstig de leer van Lenin wordt gepredikt en in praktijk gebracht als een vorm van samenleven tussen de communistische en de kapitalistische volken en staten.

We wilden er namelijk nog even op wijzen waarin deze wijze van samenleven in concreto bestaat. We noemen daartoe het volgende.

Vooreerst betekent deze coëxistentie een steeds voortgaande vergroting van het industriële potentiële. Speciaal van Rusland. Vooral van de zware industrie. En dan met name het opvoeren van alles wat voor de bewapening nodig is. Leger, vloot en luchtmacht moeten tot de grens van het mogelijke met de beste, de modernste wapens worden uitgerust. Bovenal moet ononderbroken gestreeft worden naar de volstrekte superioriteit in de atombewapening. Al deze activiteiten moeten de voorrang hebben in de industriële produktie. Op deze wijze wordt namelijk de niet-communistische wereld angst aangejaagd en geprest tot een inspanning welke op de duur alleen de dictatoriaal geregeerde communistische landen kunnen volhouden. In de kapitalistische landen heerst immers de spanning tussen rijk en arm, het streven naar weelde en arbeidstijdsverkortening en daarmee gepaard gaande demoralisering en geestelijke indolentie. Deze leiden onafwendbaar tot verzwakking van de volkskracht. Al deze factoren zijn er oorzaak van dat de kapitalistische volkeren op de duur in alle opzichten, en zeker in moreel en bewapening, de minderen zullen zijn van de communistische.

In de tweede plaats behoort tot die vreedzame coëxistentie een nooit ophoudende propaganda, men kan wel zeggen: prediking, in alle niet-communistische landen van de heilige en zuivere vredeswil der Sowjet republieken. De ogen van de westelijke wereld moeten verblind worden ten aanzien van de wezenlijke bedoelingen van Rusland en zijn satellieten. De leidlieden van de "vrije" volkeren — zowel de politieke en de economische

als de culturele de kerkelijke — en vooral die volken zelf moeten gaan geloven in de pure, de oprechte vredelievendheid van de communistische landen en overheden. Met het oog daarop moet het uittenture worden uitgebazuind dat Rusland zich alleen bewapent om zich te beschermen tegen de duivelse expansie- en aggressiezucht van de kapitalistische machthebbers. Voorts moeten "vredescongressen" en andere "vredesakties" worden georganiseerd — vóór en achter het ijzeren gordijn!

Ook door dit middel moeten de volkeren, moe en angstig als ze zijn ten gevolge van de laatste wereldoorlog en huiverend voor een alles vernietigende atoomoorlog, geknakt worden in hun geestelijke weerbaarheid en waakzaamheid. Met ongelofelijke sluwheid speculeren de russische machthebbers daarbij op de algemeen menselijke eigenschap te gaan dromen over wat men zo vurig verlangt, namelijk over blijvende vrede en zalige rust en vooral over materiële welvaart. De neutraliteitspolitiek van ieder land, het ageren tegen de atombewapening, ontwapeningsakties van welke soort ook, zijn activiteiten die de Russen van harte toejuichen en stimuleren. Ze zijn kostelijk koren op de molen van hun vreedzame-coëxistentie-politiek.

In de derde plaats betekent "vreedzame coëxistentie" naar het communistische recept daarvoor een met alle middelen — inderdaad met alle middelen, ook die welke kapitalisten "gemeen" en "slecht" noemen — breken van de macht en de invloed van de westerse kapitalistische volken, activiteiten en invloeden. Vooral met het oog daarop zijn de Sowjetrepublieken b.v. lid geworden en gebleven van de Verenigde Naties. De communistische ideeën staan lijnrecht tegenover de humanistische beginselen waarvan de UNO uitgaat. Een raszuivere communist gelooft daar geen syllabe van. Men kan de leer van Lenin niet huldigen en tegelijk van harte lid van de UNO zijn. Maar het lidmaatschap van de organisatie der Verenigde Naties is voor de communisten een machtig middel om de pogingen een werkelijk goede verhouding tussen de volkeren tot stand te brengen, te saboteren of geheel te verijdelen. Hetgeen dan ook reeds op grote schaal door hen is ge-

schied. Bovendien zijn de algemene vergaderingen van de UNO een voortreffelijk podium om met alle middelen van uitgekookte politiek de vele jonge afro-aziatische volkeren tegen het Westen op te jagen en tussen de vrije volkeren verdeeldheid te zaaien.

In de vierde plaats houdt vreedzame coëxistentie in: een bewogen en nooit ophoudende prediking over heel de wereld dat het de communisten te doen is om "vrede", "vrijheid", "gerechtigheid", "gelijkheid", "gemeenschap", "zelfbeschikkingsrecht der natieën", "nationale zelfstandigheid", "rassengelijkheid" enz. Maar daarbij wordt niet gezegd, veeleer opzettelijk verzwegen, dat deze begrippen in de communistische wereld een totaal andere — ja, soms zelfs tegenovergestelde — inhoud hebben dan die welke ze in de westerse landen hebben. Dit spreken over vrede enz. is daarom in feite niets anders dan het oprichten van coulissen, het hanteren van een camouflage met behulp waarvan men eigen doelstellingen die met al het genoemde in flagante strijd zijn tracht te realiseren. Hoe onnoemelijk veel ellende hebben mannen, die dit niet hebben, niet konden, niet wilden doorzien, ondanks hun goede bedoelingen, niet reeds over de mensheid gebracht. Wie denkt hierbij niet aan wat de baltische staten is overkomen. En aan het grote leed dat ten gevolge van de schuldige goedgelovigheid van mannen als Roosevelt en Benesj e.a. over de wereld werd uitgestort. Men heeft niet voor ogen gehouden, misschien ook niet gelezen of willen lezen satanische woorden als b.v. van de voorzitter van het uitvoerend comité van de communistische internationale Manoeilski die eens uitsprak: "De bourgeoisie moet in slaap gesust. Tot dit doel zullen wij de indrukwekkendste campagne op touw zetten, die de wereld ooit heeft gezien, met fonkelende leuzen en ongehoorde concessies. De domme en decadente kapitalisten zullen maar al te graag bereid zijn aan hun eigen vernietiging mee te werken. Zij zullen ons hun vriendschap onmiddellijk op de hals schuiven. Als ze daar dan onbeschermd staan zullen we hen met gebalde vuist neerslaan."

Ten slotte noem ik als een facet van de vreedzame coëxistentie de werkelijk fabelachtige propaganda welke de communisten in heel de wereld voeren. Er worden door de communistische machthebbers astronomische bedragen besteed aan radiuitzendingen en lectuurverspreiding. De bijbel is reeds lang niet meer het meest gedrukte en verspreide boek ter wereld. In zijn plaats zijn gekomen de werken van Marx, Lenin en Stalin! De zendelingen leren de mensen in Azië en Afrika lezen — zeiden de communisten cynisch — wij zorgen voor hun lectuur. En men overweegt daarbij dat deze lectuur verslonden wordt door miljoenen voor wie slechts enkele in hun eigen taal geschreven boeken toegankelijk zijn, en die veelal onvoorwaardelijk geloven wat gedrukt staat.

☆☆☆

Aan het bovenstaande moet evenwel nog wat worden toegevoegd.

Iets dat vooral in de laatste jaren aktueel is geworden in vele communistische landen. Daarin zijn namelijk velen — met name de mannen van de wetenschap: natuurkundigen, biologen, economen, sociologen, psychologen — op grond van harde, weerbarstige feiten min of meer tot het inzicht gekomen dat er in de theorieën van Marx, Lenin en Stalin toch wel het een en ander is dat niet klopt.

Ten gevolge daarvan is daar een beweging ontstaan welke men wel "revisionisme" heeft genoemd. Soms deed men dan prijzend, soms ook lakend.

Zo zijn, om maar iets te noemen heel veel

voorspellingen van Marx en Lenin niet uitgekomen!

Het is niet waar gebleken, dat het in de wereld onherroepelijk zou uitlopen enerzijds op een steeds hoger opeenstapeling van rijkdom bij een steeds kleiner aantal rijkaards en anderzijds op een in een steeds ellendiger toestand geraken van het steeds talrijker wordend proletariaat.

Het is ook niet waar gebleken dat het onafwendbaar, als door een fatum, komen moest tot een wereldrevolutie.

Het is evenzo niet waar gebleken dat een revolutie alléén kan ontstaan in landen met een hoog opgevoerde industrialisatie en dan bewerkt wordt door het industriële proletariaat. De grote revolutie begon in Rusland toen daarin van industrie nauwelijks sprake was en waarin een talrijk industrieel proletariaat eenvoudig niet bestond. En de revolutie in China was er een die uitsluitend door boeren op touw gezet en gewonnen werd.

Het is ook alles behalve waar gebleken dat de mensen in een communistische maatschappij als van zelf met grote toewijding, met de inzet van alle krachten en volkomen ons zelf zuchtig zouden werken aan de opbouw van de ideale maatschappij. Ook in de communistische landen kreeg men, en dat soms op zeer grote schaal, te maken met zelfzucht, het vechten voor eigen zak en eigen zaak, positie, macht — en met alle narigheden welke daarvan het gevolg zijn: oneerlijkheid, listigheid, elkaar naar de ogen zien, vleien naar boven, trappen naar beneden, corruptie, sabotage, enz.

Men moest voorts om in de industrie en de landbouw tot goede resultaten te komen ook op het persoonlijk belang van de enkeleling een beroep doen en grotere — kapitalistische! — vrijheden geven. Het kwam zelfs tot het uitgeven van een stuk "eigen" grond, tot prestatieloon en tot een zekere concurrentie van bedrijven, fabrieken enz.

Daarbij kregen de machthebbers ook al meer te rekenen met de steeds luider vertolkte begeerte van het volk om eindelijk eens wat meer materiële resultaten van de revolutie te zien in de vorm van betere behuizing, betere en meer gevarieerde kleding, meer luxe enz.

En vooral moest gerekend worden met het diep gewortelde verlangen van de grote massa naar vrede, rust, welvaart, gepaard gaande met een sterke, latente angst voor een nieuwe oorlog en de rampen welke daarvan het gevolg zijn.

Het was ook volkomen in strijd met de theorieën van Marx en Lenin dat de kapitalistische landen vrijwillig hun kolonieën successief vrijheid en zelfstandigheid schonken en hun bovendien ook nog de middelen verschaften om die te realiseren.

Het werd voorts ook aan velen hoe langer hoe meer duidelijk dat de communistische maatschappij en gemeenschap is waarin een kleine groep van soms weinig-scrupuleuze keiharde, machtsmensen, een "nieuwe klasse" zijn gaan vormen die zich de volledige beschikking heeft weten te verwerven over de in feite aan hen onderworpen volksmassa's. En dat het gewone volk de elementaire rechten van vrijheid van meningsuiting en kritiek, vrijheid van arbeid, vergadering, vereniging en pers ten enenmale mist.

Voor de mannen van de wetenschap en de kunst hebben deze slavernij op voor hen soms uiterst pijnlijke wijze ervaren.

Het drong bovendien, vooral ten gevolge van het uitzwermen van miljoenen soldaten na de oorlog, ook tot de massa door dat het in de kapitalistische landen voor de arbeiders in vergelijking tot wat ze in eigen land hadden beleefd, zoiets als een paradijs was.

☆☆☆

Al deze interne "moeilijkheden", met de enorme economische expansie en de kolossale militaire macht van het Westen, dwongen de leiders van Rusland en zijn satellietlanden tot die houding tegenover de kapitalistische landen welke men "vreedzame coëxistentie" noemt.

Maar — men houde zijn ogen open!

Deze "vreedzame coëxistentie" is in wezen niets anders dan een gewijzigde taktiek, een andere politiek, terwijl de kern van de communistische ideologie volledig wordt vastgehouden.

Het ging de communisten en het blijft hen gaan om een **wereldrevolutie**, om de vernietiging van de kapitalistische staten.

De strijd daartegen gaat zeer zeker op andere wijze, maar met niet minder kracht en energie voort. De "koude oorlog" was een vervolg op de wereldoorlog. De "vreedzame coëxistentie" is een vervolg op een "koude oorlog". Door een oorlog en wereldrevolutie wilden de communisten om het ruw te zeggen de "kapitalistische" volken de hersens inslaan. Door de "vreedzame coëxistentie" willen ze die van binnenuit verlammen om ze daarna langzaam te worgen.

Voor wie de feiten kent staat het vast dat de communistische leiders grinniken van plezier over de stupiditeit van de westerse idealisten die geloven dat de communisten met hun vreedzame coëxistentie een werkelijke, een ware vrede beogen tussen communistische en niet-communistische volken.

Eenmaal is de wereld bijna ondergegaan omdat ze weigerde te lezen of ernstig te nemen wat Hitler in zijn Mein Kampf had geschreven. Daarin had deze grote schurk eerlijk gezegd wat hij wilde. Het lag niet aan hem dat de wereld verbaasd stond over de onmenselijke misdaden welke het Nazi-Duitsland in de oorlog bedreven heeft! Ze waren door de bedrijver ervan "eerlijk" aangekondigd!

Zal men nu weer eenzelfde dwaasheid bedrijven als voor 1940? Zal men, evenals in de dertiger jaren de waarschuwingen van mannen als Churchill, die op voor ieder zichtbare waarheden en feiten wezen, weer in de wind slaan?

Ik las eens dat van de gehele nederlandse regering welke in mei 1940 aan het bewind was alleen koningin Wilhelmina en prof. Gerbrandy Hitlers "bijbel" kenden en ernstig namen. Hun overkwam in 1940 niets vreemds! En mee daardoor waren zij geestelijk geprepareerd voor de titanische worsteling die volgde.

Zeker we mogen dankbaar zijn dat er momenteel een "vreedzame coëxistentie" bestaat tussen Oost- en West-Europa.

Maar ze zal moeten worden beleefd met open ogen, met uiterste waakzaamheid. En met de overtuiging dat een tijger een tijger blijft ook al valt hij — nog? — niet aan. En dat men een tijger niet onrecht doet of uitscheldt als men hem tijger blijft noemen — ook al ligt hij vredig te spinnen en schijnbaar te slapen.

C. V.

(vervolg van kolom 3)

Het is — wat mij betreft — niet noodzakelijk om ingezonden stukken te gaan schrijven, al zal de redactie wel een ruime plaats willen inruimen. Maar het lijkt me wel noodzakelijk dat een onderwijzman zich eens uitvoerig bezig houdt met het boek van prof. De Groot. Het wordt echt hoog tijd dat er verandering komt.

Amelink

TE BERDE

Via "Trouw" d.d. 14 januari jl. nam ik kennis van een boek, geschreven door prof. dr. A. D. de Groot uit Amsterdam, onder de titel "Vijven en zessen".

Hij bespreekt daarin het huidige onderwijsstelsel, met name zoals dat zich ook uit in het cijfersgeven.

Er wordt geconstateerd dat elk jaar een kwart van alle leerlingen blijft zitten bij het v.h.m.o. De verwachting dat het aantal zittenden-blijvers, hoe verder men komt, steeds minder wordt, omdat de "zwakken" er dan wel uit zijn, wordt niet bewaarheid. Want in de derde klas valt nog weer 23% af, terwijl het proces ook in de vierde klas nog niet tot stilstand blijkt gekomen.

Dat is uiteraard een hele vreemde zaak. De oorzaak van dit verschijnsel ligt volgens prof. De Groot aan "de weet van Postumus". "Die wet houdt in, dat de gemiddelde leraar, bij het lesgeven en bij het beoordelen van het werk van een klas, zich onwillekeurig zó aan het prestatieniveau van de klas aanpast, dat hij altijd — dus zowel bij de "goede" als bij de "slechte" klassen — ongeveer uitkomt op zijn persoonlijk gemiddelde aan onvoldoendes, en dat is ongeveer 25 procent".

Dat hierbij alle objectieve beoordeling zoek is, is wel duidelijk. In feite vindt er in elke klas weer een vergelijkend examen plaats, waarbij de zwakke leerlingen het slachtoffer zijn en dan vaak ook onnodig het slachtoffer zijn.

Ik heb enkele jaren geleden met een broeder-leraar over het cijfers geven een prettige discussie mogen hebben. Ik was nl. toen al van mening dat ons systeem van cijfers geven niet alleen vaak onbillijk is, al zijn de onderwijzers en leraren daarin natuurlijk te goede trouw, maar dat het cijfers geven ook in strijd is met wat de Schrift ons leert over de talenten van de mens. Cijfers bedoelen een soort objectieve beoordeling te geven. In feite is dat niet zo. Maar dit soort "objectiviteit" wordt ook niet van ons gevraagd. Bij de beoordeling van een leerling behoort ook tot uitdrukking worden gebracht zijn aanleg en ijver. Een algemene geldende norm voor iedereen is er op dit gebied niet. De een kan nu eenmaal meer dan de ander. En dan toch van iedereen even veel te eisen is een onrechtvaardige zaak. Heel het systeem van cijfers geven is dan ook persé oneerlijk, al is de beoordelaar nog zo rechtvaardig. Het systeem dwingt hem tot deze oneerlijkheid.

Daarmee valt natuurlijk heel ons onderwijsstelsel. Prof. De Groot pleit dan ook terecht voor algemeen vormend onderwijs in plaats van "selectief vormend onderwijs", dat in feite alleen maar probeert om een elite over te houden.

Het is dan ook merkwaardig — en voor de maatschappij zeer nadelig — dat iemand met b.v. geen aanleg voor wiskunde of voor talen, dan ook maar helemaal niet aan het middelbaar onderwijs kan toekomen. Dat een jongen zonder aanleg voor talen het in de wiskunde b.v. toch maar heel ver zou kunnen brengen en zelfs wel de wetenschap en maatschappij vooruit zou kunnen helpen, is bekend en toch wordt in ons onderwijsstelsel met zulke mogelijkheden geen rekening gehouden.

Dat met name ook het christelijk onderwijs dit systeem met huid en haar heeft overgenomen zal wel een van de vele raadsels blijven, waarvoor een mens blijft staan. In feite is bij het niet-christelijk onderwijs op dit gebied meer aan vernieuwing gedaan. De kinderen der duisternis gaan met meer overleg te werk.

(vervolg op kolom 2)

Leesbare brieven aan een wereld in nood

(I)

Het thema van mijn toespraak is voor deze vergadering wellicht wat ongebruikelijk. Meestal staat immers op de bijeenkomsten van onze Persvereniging de **interne** problematiek in onze kerken in het centrum van de aandacht, alsmede de verhouding tussen de (vrijgemaakte en niet-vrijgemaakte) kerken onderling. Nu, in deze toespraak staat echter voorop: onze opdracht naar **buiten**, onze verhouding tot de wereld.

Dat lijkt ongetwijfeld een tegenstelling. Maar is dat eigenlijk wel zo? Er zijn redenen om dit in twijfel te trekken. Want wanneer ik het goed zie, is er een nauw verband tussen het feit, dat **intern** onze conflicten zo hoog oplopen — en het feit, dat onze opdracht **naar buiten** ons zo goed als koud laat, d.w.z. door ons in feite wordt afgeschoven op de ruggen van hen, die zich in onze kerkelijke organisatie en christelijke organisaties daarop hebben 'gespecialiseerd'.

Ik wil proberen, dit verband wat duidelijker te maken. Wanneer er steeds scherpere tegenstellingen ontstaan in onze kerken; wanneer tussen de kerken van gereformeerde origine onderling sprake is van een opgebroken communicatie; wanneer onder ons bestaande meningsverschillen tot buiten alle proporties worden opgeblazen; — dan zijn dat dacht ik er tekenen van, dat de waarachtige gemeenschap tussen de leden van Christus in de praktijk niet bijster hoog wordt geschat; dat we ons niet behoeven te ontzien om elkaar te ontzien. En hoe komt dat nu? Dat komt ongetwijfeld vooral, omdat wij als christenen de gemeenschap met elkaar in feite nauwelijks **nodig** hebben. Want de waarachtige behoefte, de echte nood om gemeenschap — die wordt pas geboren, wanneer de christenen hun opdracht naar buiten voluit serieus nemen, en zich ook persoonlijk oprecht gedrongen voelen, het woord van de Heiland aan de wereld te verkondigen. Zoiets kan men nu eenmaal niet op zijn een-tje; voor zoiets heb je elkaar als christenen bitter nodig. En wie dit weet en steeds opnieuw in de harde werkelijkheid heeft leren beseffen — die kijkt wel uit, om lichtvaardig de gemeenschap met zijn mede-christenen op het spel te zetten. Want daardoor verbrandt hij als christen zijn eigen schepen achter zich.

Gemeenschap als taak

Misschien vinden sommigen onder u het wat overtrokken om juist hierin, in het te weinig doordrongen zijn van onze opdracht naar buiten, een van de hoofdoorzaken te zoeken van de vele conflicten in gereformeerde kring. Ik zou er echter op willen wijzen, dat wanneer Jezus over zijn discipelen spreekt, hij die discipelen altijd aanduidt in relatie tot hun opdracht aan de wereld: hij vergelijkt hen met een stad en de berg, met een licht op de kandelaar, hij noemt hen het zout der aarde. Uit die beelden blijkt, dat de christen-gemeenschap pas tot haar volledige zin en bestemming komt in verhouding tot de wereld om haar heen.

En **daartoe**, om zich in die wereld te kunnen openbaren, heeft zij ook mede de Heilige Geest ontvangen! Die Geest ontvangen de christenen niet ter verhoging van de intimiteit en de gewijheid van de sfeer, maar allereerst om des te beter in staat te zijn het Woord van God aan de wereld te verkondigen. En daarin wordt de kerk ook rijk. Want naar de wet van het Evangelie ligt onze rijkdom meer in het geven dan in het ontvangen. Hoe sterker dan ook de christelijke gemeente zich inzet om het Woord van de Heiland aan de wereld te verkondigen, dus naar buiten is

gericht, hoe nauwer zij naar binnen in de Geest wordt samengebonden.

En de andere kant is, dat een christelijke gemeente die **niet** uit is op haar missie naar buiten, dat die desintegreert, uiteenvalt. De Geest bindt de christenen eerst met recht samen tot één gemeenschap in hun prediking van het Evangelie aan de **wereld**. Wanneer **die** prediking ons hoog zit, luwen vele stormen in de kerken en ook vele — niet alle — tussen diverse kerkformaties onderling; dan houden gereformeerden op het stempel te dragen van eeuwige ruziezoekers.

Ik geloof dus al met al te mogen zeggen, dat wij het elkaar vaak zo moeilijk maken — omdat wij het zo weinig moeilijk hebben met de nood van de wereld. Wij vergroten de interne problemen tot buiten alle proporties — omdat wij de nijpende problemen buiten ons tot een kille pro-memoriestap hebben verkleind. De bezinning op onze "opdracht naar buiten" is dan ook de beste manier, om met onze "problemen van binnen" bezig te zijn.

De nood der wereld

Ik heb zojuist de uitdrukking 'de nood van de wereld' laten vallen. Waarin bestaat die nood? Dat moeten wij toch eigenlijk wel weten, voordat we zinvol kunnen spreken over de concrete inhoud van ons woord voor de wereld.

Laten we eens beginnen met een paar zeer concrete punten; met beelden die die nood scherp illustreren en duidelijk maken, dat de huidige wereld inderdaad vatbaar is voor chaos en vernietiging. In de **eerste** plaats: de toenemende verspreiding van kernwapens over de volken van onze wereld. Hierdoor ontstaat steeds sterker de mogelijkheid, dat door de gril van één mens nog eens continenten zullen worden uitgeroeid. In de **tweede** plaats zien we een macht als communistisch China zich tot de tanden toe bewapenen en tegelijkertijd glashard beweren, dat het uit is op een totale wereldoverheersing. In de **derde** plaats zien we, dat de kloof tussen de rijkdom hier en de armoede in de ontwikkelingslanden nog steeds met de dag toeneemt. In vele ontwikkelingslanden — en ik denk hier met name aan Zuid-Amerika — broeit iets; velen, ook christenen, zien daar de enige ont-koming aan chaos liggen in een algehele omkering van de bestaande machtsverhoudingen. En in het **Westen**? Ook over de toekomst van het Westen hoeft men niet optimistisch te zijn. Daar groeit een nihilistische levensinstelling, een negatie van alle echte levensnormen, een verslaving in velerlei vorm. De 'economische groei' wordt de 'norm' bij uitstek; voor meer economische welvaart neemt men desnoods met een aantasting van recht en gerechtigheid genoegen — een 'ruil', die de westerling steeds gemakkelijker afgaat.

Dat zijn enkele beklemmende beelden van de nood om ons heen. Als christenen mogen wij echter niet blijven staan bij de buitenkant van die nood. We zullen dieper moeten zoeken. En dan is het niet moeilijk om het te constateren: de wortel van al die nood ligt in de verwerping, of het nog-niet-aanvaard-hebben, van het Evangelie. Het Evangelie missen loopt immers altijd uit op een of andere vorm van machteloosheid: op het verkeren in de macht van de oorlogsdemonen, op het verkeren in de macht van de armoede, of op het verkeren in de macht van de verslaving naar lichaam en geest.

Maar dat te constateren betekent, dat wij ook de **kéerzijde** van die constatering voor onze rekening hebben te nemen! Wanneer het **gemis** van het Evangelie de wortel is van de **nood** van deze wereld — dan is het Evan-

gelie-zelf de enige echte boodschap van **Hoop** voor deze wereld. Dan ligt in dat Evangelie de oplossing voor die concrete nood. Dan kan alleen het Evangelie de wereld tot in de wortel genezen. Dan is elk alternatief remedium in feite niets anders dan een uitroep-teken achter de weg naar vernietiging en ondergang.

Het Woord als sleutelpositie in de wereld

Ik wil een poging doen, dit nog wat toe te spitsen. En dat **kán**, omdat er op het ogenblik een versnelling gaande is in de gebeurtenissen in onze wereld; een versnelling die wij niet los mogen zien van de steeds dichterbijkomende Terugkeer van onze Heer. Het nieuwe van onze tijd is, meen ik, dat het Woord van God, dat het Evangelie steeds meer in een sleutelpositie komt te verkeren, dat wil zeggen: steeds sterker de beslissende faktor blijkt te worden voor het lot van hele kulturen en werelddelen. De tijd ontbreekt om dit hier breedvoerig uit te werken; daarom alleen twee korte illustraties.

De eerste is, dat in steeds breder kring — ook bij niet-christenen — de overtuiging post vat, dat de ontwikkelingslanden alleen op basis van de richtinggevende kracht van het Evangelie voldoende verweer zullen kunnen hebben tegen de dreiging van communisme enerzijds en het gevaar van overtrokken nationalisme anderzijds; — met name nu zij verkeren in zulk een enorm geestelijk vacuum tengevolge van het faillissement van hun oude stamculturen en -religies.

De tweede illustratie: zowel bij christenen als bij niet-christenen vinden wij heden ten dage niet zelden de openlijke erkenning, dat de crisis, waarin het Westen verkeert, ten diepste een **geloofscrisis** is. Ik noem in dit verband de namen van Polak en Huizinga; ook die van prof. Brugmans, die in zijn boek: "Crisis en Roeping van het Westen" met zoveel woorden schrijft: "De tweede helft der Twintigste Eeuw zal de tijd zijn van onze Babylonische ballingschap, van gelijkschakeling en vernietiging — óf die van onze bekering".

Beide illustraties maken geloof ik bijzonder duidelijk, dat de aanvaarding of verwerping van het Evangelie steeds meer het allesbepalende criterium wordt in onze hedendaagse wereldgeschiedenis. Dat op het ogenblik de crisis van het Westen een geloofscrisis is, en dat de toekomst van ontwikkelingslanden grotendeels afhangt van hun opstelling tegenover het Evangelie — dat betekent, dat de aanvaarding of verwerping van Gods Woord in onze tijd de toetssteen wordt voor het lot van elke beschaving.

Daarin is — dat mogen we als christenen geloven — de Here Jezus Zelf actief. **Hij** is het, die — in weerwil van alle 'God-is-dood-theologie' — met **Zijn** Woord de wereld van thans op een beslissende tweesprong stelt. Met Zijn **Wóórd** — méér heeft onze Heer daarvoor niet nodig! Daarin zien we als christenen ook iets van de ontzagwekkende macht van onze Heiland — van Hem, Die bij Zijn Wederkomst aan Zijn **adem** voldoende heeft om Zijn tegenstander te vernietigen (II Thess. 2).

Het karakter van onze verkondiging

De nood van de wereld is dus voor alles: de nood om het Evangelie! Wanneer we dat enorme feit goed op ons laten inwerken, is het tegelijkertijd duidelijk dat wij als christenen in deze tijd een ontzagelijke roeping hebben. Wee ons, wanneer wij aan de wereld de enige boodschap van haar Hoop onthouden. We mogen het zelfs zó stellen: Christus bereidt juist de **wereld** voor op **onze** verkondiging. **Wij** mogen verkondigen, maar **Hij** bereidt de context. Voor cultuur-optimisme is hier dus geen plaats: want het gaat om het doen van de goede werken, 'die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen' (Ef. 2:10).

Maar wat zal nu het karakter van die ver-

kondiging moeten zijn? Hier nader ik de kern van mijn betoeg.

Sommigen onder ons zullen geneigd zijn hier te antwoorden, dat het karakter van die verkondiging hetzelfde kan blijven als altijd. We zullen, zo stellen zij dan, opnieuw dezelfde woorden moeten spreken; de woorden van de Blijde Boodschap van de verlossing voor zondaren door het bloed van Christus, de woorden van Zijn Opstanding en wederkomst; en van dat woord in onze dagelijkse wandel getuigenis moeten afleggen. Ik zou niet graag willen zeggen, dat dit standpunt onjuist is. Want vooral in deze tijd bedreigt ons inderdaad meer dan ooit het gevaar, het Evangelie aan te passen aan de smaken van de moderne mens, die een maagdelijke geboorte en een lichamelijke opstanding niet kan rijmen met zijn geloof in de wetenschap.

Wanneer we er toe zouden overgaan het Evangelie in die zin 'aan te passen', ontluis-teren wij het inderdaad finaal en wordt het zouteloos. Daarvan mag dus geen sprake zijn; het is ons niet toegestaan, aan de aloude **waarheid** van het Evangelie een titel of jota af te doen.

Maar evenmin als wij aan de waarheid van het Evangelie geen afbreuk mogen doen, mogen wij ook geen afbreuk doen aan de **kracht** van het Evangelie! En dat is het, waarom het mij hier gaat. Want de kracht van het Evangelie is zo groot, dat het Evangelie in staat is om in **elke** situatie door te dringen, om in elke situatie hoogst **aktueel** te zijn. Het Evangelie zweeft niet bóven deze wereld; het is niet iets, wat enkel maar betrekking heeft op een 'boventijdelijk' zieleheil; maar het staat **midden in de wereld**. Daarom moet het ook aan concrete mensen en aan concrete beschavingen op de man af worden gepredikt!

En dat is geen onmogelijke opgave. Want het Evangelie is niets anders dan het Woord van onze verhoogde Heiland, die vanuit de Hemel de hele wereld regeert **en dus alle situaties volledig in Zijn hand heeft**. De situaties, waarin het Evangelie moet worden gebracht, zijn dus Zijn situaties; Hij heeft ze in Zijn hand.

Die aktuele verkondiging is in feite niets anders dan wat Paulus ook al deed in de Grieks-Helleense wereld van zijn tijd. Herinnerd kan worden aan zijn Woordverkondiging op de Areopagus, waar hij rustig Griek-

se schrijvers citeerde — om het Evangelie des te dichterbij de Grieken te kunnen brengen; om hen er zó mee te confronteren, dat zij in hun situatie er gewoonweg niet **onder uit** konden komen: het kwam daarvoor té regelrecht op hen af.

Zo komen wij onontwikkeld voor deze centrale vraag te staan — die tegelijkertijd ook de centrale vraag is van dit gehele betoeg — Hoe krijgen wij zicht op de **aktuele** en **indringende** betekenis van het Evangelie voor onze **hedendaagse, Westerse** beschaving? Hoe wil de Here Jezus, dat wij in deze beschaving van Hem op dit ogenblik getuigen?

Een andere methode

Bij het zoeken van een antwoord op deze zo uiterst gewichtige vraag bedreigt ons van meet af een gevaar; namelijk dat wij, nu wij eenmaal op dit punt zijn aangekomen, onze oude bekende denkpatronen weer gaan opnemen — en zodoende tot conclusies komen die wij zelf allang gekoesterd en gewild hebben. Om aan dit dodelijke gevaar te ontkomen, zou ik u willen voorstellen nu eens een geheel andere methode met mij te volgen. Ik zou u namelijk willen vragen, u met mij te verdiepen in de houding van onze medechristenen **achter het ijzeren gordijn**. Hoe beleven zij daar de roeping tot het aktuele getuigenis van het Evangelie?

Er is, dunkt mij, alle reden deze vraag eens in uw midden te leggen. Want het is, zoals prof. Berkhof eens schreef: "we zitten hier in het Westen eigenlijk met dezelfde vragen als onze geloofsgenoten in het Oosten! Aan beide zijden van het zogenaamde ijzeren gordijn groeit een materialistische, neopositivistische, atheïstische cultuur. Dat proces is bij ons bezig de christelijke fundamenten van velen te schokken. Onze broeders in het Oosten hebben deze crisis al achter zich. Een verjongd geloof staat daar gereed om, deemoedig maar beslist, het gesprek met het Marxisme op te nemen. Ik vrees dat wij momenteel hun hulp meer nodig hebben dan zij de onze".¹⁾

B. Goudzwaard

¹⁾ Voorwoord in het boekje van dr. J. L. Hromádka, **Het Evangelie in een atheïstische wereld**, Uitgave Callenbach, Nijkerk.

Huwelijk en gezinsvorming (I)

In een door taboes beheerste samenleving is geen beweging, geen ontwikkeling moeilijk. Het bestaande, de statusperô, is onaanraakbaar, onaantastbaar geworden. Nieuwe ideeën zijn verdacht en in ieder geval producerend.

Medisch Contact blz. 996 dd 4-11-'66

Proloog

Het hierna volgende werd ruim 4 jaar geleden door mij op een gecombineerde mannen-vrouwen-verenigingsvergadering vrijwel letterlijk als inleiding naar voren gebracht. De zakelijke inhoud van toen neem ik vandaag nog volledig voor mijn rekening, de manier van zeggen zou zeker wijziging moeten ondergaan als ik dat nu weer moest doen, het komt mij evenwel juist voor, het in zijn oude vorm aan te bieden.

Dat de naam van Ds Visee enige keren genoemd wordt, is niet om hem een hak te zetten, maar kan en wil slechts getuigen van de belangstelling die zijn brochure bij ons gewekt heeft. Want tot op vandaag is het nog steeds vrijwel het enige dat onder ons over de onderhavige materie werd gepubliceerd. Dat ik het niet in alles met hem eens ben, zal niemand kunnen verbazen.

Wat U aangeboden wordt, zijn de overpeinzin- gen van een niet-theoloog die uit de aard van zijn werk nogal eens met problemen rond huwe- lijk, seksualiteit, wel of geen kinderen krijgen wordt geconfronteerd.

Deze overpeinzinzen beogen zeker niet het einde van alle wijsheid te zijn, integendeel, ze worden graag voor beter gegeven maar dan op gronden van doorslaggevende argumenten en niet op gronden van vóór oordelen, taboes en dergelijke. Dit menen wij vóórlop te moeten stellen.

Hier volgt dan het toen gesprokene:

Niet dan met enige schroom heb ik dit onderwerp voor mijn inleiding van vanavond gekozen. Deze schroom komt niet voort uit het onbelangrijke van het onderwerp, ook niet omdat er vrijwel geen literatuur over zou zijn te krijgen. En nog veel minder omdat het een onderwerp is dat niet „actueel” zou zijn, niet zou „leven” **ook onder ons**.

Integendeel juist uit gesprekken in eigen kring in en buiten Hilversum, weet ik dat deze materie maar al te vaak een grote moeite vormt voor heel wat echtparen, en bovendien een dagelijks weerkerende moeite, en die niet nalaat zijn repercussies te hebben zowel op de verhouding van man en vrouw samen als op de verhouding van deze twee samen met hun kinderen zo het God belijft hun die te geven. Nee deze schroom komt daaruit voort dat in wat ik zeggen ga weleens (of stéeds??) zal worden afge- weken van wat ik wel mag noemen de „gangbare mening” onder ons. Een gangbare mening zoals we die vertolkt vinden in de brochure „Geboorteregeling” van Ds Visee, meermalen in het Gezinsblad als terloops genoemd en ook heb ik hem eens in het „Rondom het woord” gezien

enkele jaren geleden.

En zulk afwijken kan onder ons gevaarlijk zijn, want onze Heer heeft in zijn vrijgemaakte Kerk veel geweldige jagers voor zijn aangezicht¹⁾, steeds op jacht, of er ook ergens iemand iets zegt (of schrijft!) wat anders klinkt dan men gewoon is en wat dus mogelijkerwijze misschien wel eens zou kunnen afwijken van m.n. de drie Formulieren van Enigheid.

Daar zijn er onder ons voor wie heel het leven is als een vierkantsvergelijking (zonder problemen of duisterheden dus) die menen geen enkel probleem te mógen hebben, die menen geen moeite te mogen hebben met b.v. de opvoeding van de kinderen, met ons „zijn” in deze wereld, met ons „zijn” als man en vrouw, met ons „zijn” in het werk van elke dag.

Voor dezen die wel heel ver afstaan van de Schrift met zijn levende (beweeglijke) geloof en zijn levende gelovigen met hun moeiten (ik noem alleen maar Mozes, David en Paulus) is wat ik zeggen ga niet bestemd. Daarbij komt nog dat het ook voor mezelf zeker niet zó is, dat er geen vragen over blijven, dat ik zelf zou menen, nu het juiste antwoord op alle vragen rondom deze geboorteregeling te weten, of dat er geen vragen zouden overblijven. Integendeel!! Vandaar onder andere mijn schroom.

Maar het onderwerp lééft!! Ook onder ons. Daarvan zijn vele voorbeelden te geven. Ik wil er enkele noemen. In een preek over het 7e gebod hoorde ik een predikant zeggen, dat de vrouwen in de gemeente zich onder „elkaar over hun mannen beklagden”, juist inzake de sexuele huwelijksverhoudingen. (Wat is dat erg, als zoiets gebeurt).

Een andere predikant kwam in een preek over dezelfde catechismuszondag tot de volgende, m.i. puur rhetorische exclamatie: Hoe meer kinderen hoe beter!! Ook dit heb ik zelf gehoord. Bovendien, en dat ten derde, is het mijn ervaring dat, als men, ook „onder ons” weet dat iemand uit de aard van zijn beroep meer dan anderen met deze dingen wordt geconfronteerd men gauw geneigd is te erkennen met problemen te zitten en zich vaak opgelucht voelt hiermee eens voor de dag te kunnen komen, en althans een luisterend (en vaak begrijpend) oor te vinden, **(dat niet onmiddellijk een oordeel velt)**.

Er is nog een ding wat ik vooraf wil zeggen:

Bij het spreken over deze dingen zullen wij zo veel mogelijk onze sentimenten moeten laten rusten om zo objectief mogelijk over dit grote geheimenis te kunnen spreken. Een moeilijke zaak soms, bij een onderwerp, waar we allen dagelijks zo vol affect bij betrokken zijn, maar het zal toch moeten.

Ik wil nu beginnen met het ongeveer volgen van de eerder genoemde brochure van Ds Visee, waarbij steeds kritische aantekeningen gemaakt zullen worden. Het lijkt me juist om te pogen daarna tot eigen positief antwoord op de hier opdoemende problemen te komen.

Welnu Ds Visee begint met er op te wijzen dat het man en vrouw zijn een scheppingsgegeven is, Adam zag bij alle dieren man en vrouw en hij was alleen! Toch is, zegt Ds Visee terecht, het doel van de seksualiteit niet gelegen in de geslachtsgemeenschap alleen zoals bij de dieren in de paring, want de functie van de seksualiteit is totalitair. Ik zou het zo willen zeggen: het is mee een functie van het mens-zijn zoals eten en drinken, ademhaling enz. functies zijn, die, alle functies bij elkaar de mens geven als levende ziel (nadat de adem des levens in zijn neusgaten geblazen is).

Elke functie omvat de gehele mens; ontbreekt een van deze functies dan is men geen compleet mens, we zeggen tegenwoordig: een gehandicapte en, zo voeg ik er reeds nu aan toe: verminkt men één van deze functies, ook de sexuele, dan is men geen compleet mens meer.

De geslachtsgemeenschap, de coïtus, is nu één van de uitingen van deze sexuele functie, maar zeker niet de enige. De coïtus heeft ook niet uitsluitend ten doel om kinderen te verwekken, maar is **zinvol in zichzelf** (anders was die ook zinloos bij zwangerschap, onvruchtbaarheid en in de menopauze, maar daarover straks meer. Nu volgt naar mijn mening de kern van het betoeg van Ds Visee n.l. dat de echtgenoten niet enige macht hebben aan enig kind het leven te geven. Of er na een coïtus een bevruchting komt, weet de Héere alleen, en ook of er een voldragen kind zal komen. In de mondelinge bespreking destijds in Kampen stelde Ds Visee het zo: Je bent verantwoordelijk voor je huwelijk, je bent verantwoordelijk voor je coïtus, maar of er dan een kind komt, daar heb je niet de

verantwoording voor, dat is „Gods borduurwerk in de benedenste delen der aarde (Hfdst. 19 en 20) naar Ps. 139 : 13-16. Eigenlijk is dit het centrale punt van Ds Visee dat wegnemen van die verantwoordelijkheid. En gaat dat op?

Ik meen van niet.

Analoog aan bovenstaande trias kan ik stellen: je hebt een kind daar ben je verantwoordelijk voor, n.l. dat je het goed verzorgt, wast, kleedt, eten en drinken geeft, opvoedt etc. Dat is „s mensen verantwoordelijkheid, maar als er nu een bacterie of een virus komt, dat zo'n kind besmet, een infectie dus, waarvoor U onmogelijk zo'n kind kunt behoeden, daarvoor is U niet verantwoordelijk,²⁾ want dat doet de Héere (zondag 10 H.C.). Dan mag U ook niet een arts roepen, die dit „borduurwerk” probeert te verstoren. Dat zou ten enenmale ongeoorloofd zijn. Hetzelfde kan gezegd worden van vrijwel elke vorm van verzekeren. Het is dunkt me, nog de vraag, of je voor zo'n conceptie, zo'n bevruchting met daaropvolgende zwangerschap niet verantwoordelijk bent.

Want we weten tegenwoordig wél voor een groot deel hoe dat borduurwerk Gods toegaat. Ik zou haast zeggen: Dit moge voor een theoloog een geheimenis zijn, dat is het voor een sexuo- loog zeker niet.

U moet mij goed begrijpen, daarmee is het wonder niet verkleind, integendeel, als ik begrijp, hoe mijn hart werkt, hoe en wat de functie van mijn longen is, dan kan mijn verbazing en verwondering voor de Schepper aller dingen vaak alleen maar groter worden en dan kan ik met des te meer reden ps 139 naspreken als daar staat: Ik loof U, omdat ik gans wonderbaar ben toebereid, wonderbaar zijn uw werken.⁴⁾ Juist het doorvoren ook van dit werk Gods is schepingsopdracht. Ik meen dan ook te mogen stellen dat ieder in deze tijd wel degelijk verantwoordelijk is voor een conceptie (bevruchting, gevolgd door zwangerschap), evengoed als U verantwoordelijk bent voor een zo goed mogelijk behandeling van uw zieke kind.

„Ja” zult U zeggen „maar de zwangerschaps-1 voorkoming moet dan toch met „kunstmatige” middelen gebeuren. Dat is niet „natuurlijk” meer.

Dat is het derde waar ik iets over wil zeggen, en dan zou ik eerst de nuchtere vraag willen stellen, of U bij uw andere functies van eten, slapen en gaat U maar door, ook zo „natuurlijk te werk gaat”? Nutricia-melk voor de baby, Olvarit groente voor de kleuter en weck of diepvries voor de volwassene?

En niet te vergeten: fiets, brommer en auto of Uw sigaret? Is dat alles zo natuurlijk?? Maar er is meer.

De werking van uw hart, van uw longen, van uw galblaas of uw hersenen is minstens een even diep geheimenis. En hoe „gewoon” vinden we allen niet, dat een chirurg daarop wél mag ingrijpen, daar wel eventuele kunstproducten in mag brengen. We vinden dat misschien wel vaak maar al te gewoon. En nu zou alleen op sexueel gebied zo'n kunstproduct niet geoorloofd zijn? Dat staat nog te bezien.

Als Ds Visee dus stelt dat de mens een conceptie niet in de macht heeft, dan meen ik deze stelling met kracht als onjuist te moeten afwijzen. Door deze visie op het niet verantwoordelijk zijn voor de conceptie, de bevruchting, trekt Visee dan ook de consequentie, dat de enige geoorloofde manier van de geboorteregeling is „de onthouding”.

Toch is dit m.i. juist in de Schrift veroordeeld als methode ter geboorteregeling of „spatië-

ring” van het kindertal of „verantwoord ouderschap” of hoe U het verder ook noemen wilt, zo- als we nu nader zullen adstrueren.

Vooreerst: ook onthouding is een vorm van geboorteregeling, die slechts volgt, slechts volgen kan na de eerste en beslissende keuze, n.l. de keuze van het bewust regelend optreden bij de vraag: wel of (nog) geen kind. Daar ligt de principiële keuze.

Bovendien is deze methode (van de onthouding dus) naar mijn mening in de Schrift duidelijk veroordeeld.

Ik wijs U op 1 Cor. 7 : 5: Onthoud dat, n.l. het lichaam, elkaar niet tenzij met onderling goed vinden (en voor een bepaalde (korte) tijd) om U te wijden aan het gebed, maar om daarna weer samen te komen, opdat niet de satan U verzoeke wegens Uw gemis aan zelfbeheersing.

Dus voor een bepaalde tijd met wederzijds goedvinden en met een streng omschreven, religieus bepaald, doel: Nog sterker spreekt hier m.i. Efeze 6 : 25 e.v. waar de huwelijksverhouding en m.n. de vleselijke verhouding van man en vrouw afgeschilderd wordt als de verhouding van Christus en zijn gemeente. En dat geheimenis is groot!!

Welnu als dat zo is, dan vraag ik U: mag de gemeente, de bruid van Christus, zeggen tegen haar bruidegom: Onthoud U zich maar eens een jaar van Uw gemeente. U vindt dat misschien maar gek van me, maar dit is volle ernst. Ik herhaal met nadruk dat het zich onthouden van de coïtus, van de geslachtsgemeenschap met het doel voorlopig geen kind te willen hebben, terwijl er geen dringende medische redenen voor zijn m.i. zonde is voor God de Héere (en dat, terwijl het ook in de medische zin een slechte methode is).

Immers de principiële keuze is dan al gemaakt n.l. het voorlopig geen kind willen (kunnen?) hebben. En dáár ligt de beslissing, dat is de kardinale vraag en als daarop een vrijmoedig antwoord is gegeven, dan zult U moeten zoeken naar de beste methode. Want onthouding is een afsnijden van een deel van ons mens-zijn en dat mag niet, dat is ongeoorloofd, zoals eerder al gesteld werd. Wij mogen niet ongestraft dit stuk schepping laten liggen. Dat is zonde voor God en het wrekt zich, ook in dit leven al. Daarvan zouden vele psychiaters kunnen vertellen.

De vraag die de allerbelangrijkste is en waar alles om draait, is de vraag die ik zojuist noemde, en wel: **Mogen wij geboorteregeling handelen, ja of nee? Dat is de centrale vraag.** Om die te beantwoorden wil ik eerst even met U teruggaan in de geschiedenis om ons af te vragen, hoe het komt, dat juist in deze tijd deze vraag zo vaak als een beklemmende op ons afkomt, ook op hen, die al hun zaligheid en heil buiten zichzelf in Jezus Christus zoeken.

Juist in deze tijd zei ik, en dan eigenlijk de laatste 150 jaar al in het in de na-oorlogse tijd nog veel sterker geworden. Daarvoor zijn vele redenen aan te voeren. Enkele wil ik even noemen.

(Slot volgt)

¹⁾ Het beeld is afkomstig van Ds Buskes die het vlak na de 2e wereldoorlog gebruikte in „In de waagschaal” t.a.v. Prof. Zuidema.

²⁾ ná de vruchtbare leeftijd dus na de „overgang”

³⁾ tenzij er misschien nalatigheid is t.a.v. intenten, denk aan Elspeet

⁴⁾ Vgl. ook wat Ds v. d. Berg onlangs in „Opbouw” schreef over „de mondige mens en wij”.

broeders en zusters onder leiding van de genabuurde kerkeraad samen in eigen samenkomst tot de openbare eredienst en worden de gekozen broeders aan de gemeente voorgesteld. Op de erop volgende zondag gaat het evenzo. Indien er geen wettige bezwaren tegen de gekozenen ingebracht worden kan op de derde zondag de bevestiging van de gekozen ambtsdragers plaatsvinden, nog onder de leiding van de genabuurde kerkeraad. Wanneer de ambten ingesteld zijn is de kerk geïnstitueerd en heeft de genabuurde kerkeraad zijn diensten gedaan.

De kerkenordening is een kerkenordening voor de kerken in Nederland. Buiten Nederland kunnen er gelovigen zijn zonder kerkeraad en ook zonder genabuurde kerkeraad onder wiens zorg ze zouden kunnen staan. Er zijn nog hele streken op aarde waar de kerk niet is. Wanneer men sommige kerkelijke handboeken en jaarboeken geloven mag zijn er zulke streken niet meer. Alles is keurig ingedeeld. 't Is zo geweest dat wie op Ambon kwam terecht kwam in de kerk van Soerabaja, en wie op Curaçao belandde bevond zich in de kerk van Den Haag. Alles heel mooi op papier maar in werkelijkheid is het zo dat men op vele plaatsen op de aarde kan komen waar de kerk niet is. Wie wil emigreren moet daarop rekenen, en vooral moet hij daarop rekenen die zich als employé wil laten uitzenden door de een of andere maatschappij naar andere werelddelen.

In zo'n afgelegen streek zonder een genabuurde kerk kan een groep gelovigen wonen zonder geordend kerkelijk leven. Ze zullen een geordend kerkelijk leven missen. In de oorlog van 1940-'45 is het gebleken dat zulke streken wel eens lang geïsoleerd kunnen zijn. Maar ook in geïsoleerde streken kan het leven des geloofs en de groei van het koninkrijk Gods doorgaan. Wanneer de gemeente op zo'n plaats rijp is voor het instellen van de ambten, behoeft men daarmee niet te wachten tot zee en lucht weer open en vrij zijn, de broeders kunnen zelf de zaak ter hand nemen en de ambten instellen. Elke plaatselijke kerk heeft ook wanneer ze nog niet geïnstitueerd is de volledige kerkelijke macht, ook de macht om de ambten te stellen, alle drie ambten, dat van herder en leraar, dat van ouderling, dat van diaken. Een van de broeders kan de gekozenen wel in het ambt bevestigen.

Tot zover is alles heel eenvoudig maar wanneer we in de praktijk komen is niet alles zo eenvoudig. Allereerst moet men bedenken dat instituëren van onderen op moet komen en niet van boven opgelegd moet worden. Wanneer een gelovige op een plaats komt waar de kerk wel is moet hijzelf de aansluiting bij de gemeente zoeken. Hij wordt niet, als een soldaat door de legerleiding van het ene garnizoen naar het andere, zo van de ene gemeente naar de andere overgeplaatst, hij is een vrij mens en moet zichzelf aansluiten in vrijheid. Men kan zeggen dat hij dat doet in gehoorzaamheid aan de Schrift maar men moet niet vergeten dat het betonen van die gehoorzaamheid vrijwillig is, geen mens of menselijke instelling heeft het recht hem ertoe te dwingen. In het koninkrijk Gods is vrijheid. En wanneer er op een plaats de kerk wel is maar men nog niet gekomen is tot een geordend kerkelijk leven moet het verlangen ernaar bij de broeders en zusters ter plaatse zelf opkomen. Art. 38 spreekt van het advies van de classis maar dat is dan ook alles wat de classis doen moet. Kerken instituëren is geen werk van de classis maar van de gelovigen ter plaatse.

Deze vrijheid in het koninkrijk Gods is naar de Schrift. De Here wil een volk dat Hem vrijwillig liefheeft en dat uit vrije aandrif der liefde zich aan Hem onderwerpt en naar zijn geboden doet en vruchten van geloof voortbrengt. Het kan ook niet anders. De kerk is een zaak van geloof. Wij geloven de kerk. Dat de kerk er is weten wij door het geloof.

Aantekeningen bij de Kerkenordening

I

XXI. Kerkinstituering

Over het instituëren van kerken zeggen de artikelen 38 en 39 van de kerkenordening het volgende:

„Wolverstaande dat in plaatsen waar de kerkeraad voor het eerst of opnieuw is op te richten 't zelve niet geschiede dan met advies van de classis. Plaatsen waar nog geen kerkeraad zijn kan zullen door de classis onder de zorg van een genabuurde kerkeraad gesteld worden.”

Wanneer het zover is dat ter plaatse de kerk geïnstitueerd kan worden is de zaak eenvoudig genoeg. Zolang er geen kerkeraad is staat de plaats onder de zorg van een naburige kerkeraad. Onder de leiding van deze kerkeraad komen de broeders die wonen ter plaatse waar men instituëren wil samen en kiezen ambtsdragers door vrije stemming, niet uit dubbeltallen. Er was nog geen kerkeraad om dubbeltallen te vormen en aan de gemeente voor te stellen. De genabuurde kerkeraad moet niet meer doen dan leiding geven. Het aantal ambtsdragers dat men kiezen zal moet men vooraf met elkaar overeenkomen. Op de eerstkomende zondag komen de

De kerk bestaat ook door het geloof. Waar geen geloof is, is geen kerk. En wat het geloof betreft bereikt men niets met dwangmiddelen, niet met boete en gevangenis, ook niet met regelingen en verordeningen en ordemaatregelen. Indien een mens vrij is bestaat de mogelijkheid dat hij van zijn vrijheid niet een recht gebruik maakt. Hij is geneigd tot alle kwaad. En daarom is deze vrijheid gevaarlijk wanneer men in de kerk streeft naar machtsvorming, machtsvorming door organisatie. Indien men de mensen de vrijheid laat is men afhankelijk van de ongestadigheid van de mensen. En dan kan immers zo maar instorten wat men met zoveel moeite en met zoveel organiserend talent heeft opgebouwd. Naar de wijsheid van de wereld moet men tegenover de machtige wereld staan met een andere macht. En omdat de kerk geen wapengeweld kan aanwenden moet zij het zoeken in een machtige organisatie met een straffe regering. Vrijheid brengt de organisatie in gevaar. Maar een groots opgezette organisatie met een straf bestuur is gevaarlijk voor het leven der kerk. De organisatie staat er dan wel en ze is een macht in de wereld, maar het leven is eruit. Al draagt de organisatie nog de naam van kerk, ze is een deel van de wereld geworden. Met de wijsheid van de wereld kan men alleen maar de wereld dienen. De wereld krijgt de buit. De Here, de Koning van de kerk, durft het wel te wagen met de vrijheid, die Hij de mensen geeft. Met die vrijheid zendt Hij zijn gelovigen de wereld in, en die wereld staat vijandig tegenover zijn kerk. Maar Hij wijst op het geloof als de macht die de wereld overwint. „En dit is de overwinning die de wereld overwonnen heeft: ons geloof.”

Wanneer bij Rome een nieuwe parochie moet worden gevormd gebeurt dat van bovenaf. Er zal zeker wel rekening worden gehouden met de wensen van de parochianen maar van vrijheid van handelen is geen sprake, nog minder van een vrije verkiezing van ambtsdragers. En dat een leek een ambtsdrager in het ambt zou kunnen stellen zodat die man gerechtigd zou zijn om de sacramenten te bedienen, dat is bij Rome een ongerijmdheid. De bisschop komt om kerk en altaar te wijden, hij zendt een priester om het altaar te bedienen en benoemt een pastoor voor de verdere verzorging.

Toen bij de reformatie in de 16e eeuw het juk van de paus werd afgeschud zagen velen uit naar een andere macht om de kerk te regeren. Men had zoveel eeuwen geleefd in de machtige Roomse organisatie met haar eenhoofdige bestuur, de paus, bijgestaan door een ministerie met enige departementen, geheel geschoeid op de leest van de koninkrijken dezer wereld, men had daarin zolang geleefd en was daaraan zo gewend geworden dat het vandaar een grote sprong was naar de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken. Er was maar een enkele die de sprong kon doen. Van de weinigen die wel inzagen hoe het moest waren er toch nog weer die de sprong niet durfden te doen uit vrees dat er niets van terecht zou komen als men elke kerk zelfstandig liet en vrij om eigen huis te verzorgen. In vele landen en landstreken namen de landsvorsten de macht over, die paus en bisschoppen hadden gehad, zij het ook dat soms die macht wat getemperd werd. Soms werd die macht wat getemperd maar niet altijd. Bij de wet van 1533 werd aan koning Hendrik VIII van Engeland een macht over de kerk van Engeland gegeven die voor die van de paus niet onderdeed. De koning werd „het enige Opperhoofd op aarde van de kerk in Engeland” en kreeg volle macht en gezag in alle kerkelijke zaken, niet alleen in alle zaken van de regering van de kerk maar ook in alle zaken van de eredienst en van de leer. Daarbij werd ervan uit gegaan dat alle burgers van Engeland tot de kerk behoorden. Wie niet tot de kerk behoorden, zoals de Rooms en of wie in verzet kwamen tegen de

misbruiken in de kerk, zoals de puriteinen, zondigden tegen de koning en waren overtreders van de wetten des lands. Zulke macht over de kerk en in de kerk in handen van de koning van Engeland was nog gevaarlijker dan in de handen van de paus, want de koning had de beschikking over de gewapende macht en dat had de paus niet. De arme puriteinen onder Hendrik en diens opvolgers hebben het ondervonden. In andere landen was het leven voor de kerk onder de regering van de landsvorsten niet zo hard als in Engeland maar ook daar werd de kerk toch geregeerd door een macht die vreemd is aan de kerk. Dat men, blijkbaar ter verontschuldiging, graag sprak van christelijke overheid, redde de zaak niet; ook aan een christelijke overheid komt de regering der kerk niet toe. Als de overheid de macht van de paus overneemt is er voor zelfstandigheid van de plaatselijke kerk geen plaats, evenmin als onder het pausdom. De kerk is een deel van de staatsmachine geworden en dan is er van zelfstandigheid van de plaatselijke kerk niets te vinden. Als er daar ergens een nieuwe kerk bij moet komen is dat regeringszaak. Men spreekt daar ook liever van het stichten van een nieuwe predikantsplaats dan van het instituëren van een kerk.

Voor het regeren van de kerk door de landsvorsten en door de overheden in het algemeen heeft men ook een naam. Men noemt zulk een regering caesaro-papisme, een woord dat met behulp van wat afleiding en wat samenstelling gevormd is van de woorden caesar en paus. Het woord caesar, dat is keizer, is dan de samenvatting van alle mogelijke overheden. Men wil ermee zeggen dat de macht van de paus overgegaan is op de wereldlijke overheid. Vergeleken met andere landen is het met het caesaro-papisme in ons land nooit erg geweest maar het was er wel en het deed zich in 1816 nog krachtig gelden toen de regering onder koning Willem I aan de kerken de bij ons beruchte organisatie opdrong. Voordien hadden de staten van de provincies, de burgemeesters en de vroedschappen in de steden, de baljuwen, de scholtes, de redgers, de grietmannen en hoe ze meer mogen heten op het platteland, zich meer dan eens een macht over de kerken aangemattigd die hun niet toekwam. Als er dan een kerk moest worden geïnstituëerd was het ook vaak voor een groot deel regeringszaak. Tot verontschuldiging van de overheden wil ik opmerken dat de kerken wel graag de kosten op de regering wilden verhalen. Wie zelfstandig wil zijn moet niet bij een ander komen om geld. Dat is een regel die niet minder geldt voor kerken dan voor personen.

Men vond het in de 16e eeuw heel gewoon dat de overheid de reformatie ter hand nam. Dat was caesaro-papisme. Doordat de overheid de reformatie ter hand nam werden op vele plaatsen kerken geïnstituëerd, overheids-werk, zij het ook dat vele predikanten de overheden ertoe opzetten. En het waren er kerken naar. De overheid nam de reformatie ter hand. Men geloofde aan de volkskerk, in de lage landen aan de zee zo goed als in het Engeland van Hendrik VIII en diens opvolgers, al was men hier in de praktijk met dat geloof aan de volkskerk wat wijzer dan in Engeland en ook wat menselijker. Het geloof aan de volkskerk bracht mee dat men ieder burger van het land zag als lid van de kerk en men zeer kwistig was met het toedienen van de doop. Ouders die nalatig waren om hun kinderen ten doop te brengen konden in boeien worden geslagen en werden dat dan ook wel eens. En omdat het ambt der overheid is „niet alleen acht te nemen en te waken over de politie, maar ook de hand te houden aan de heilige Kerkdienst, om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst”, was de zaak heel eenvoudig, de Roomse afgoderij moest worden uitgeroeid. De kerkgebouwen werden gevorderd en van altaren en beelden gezuiverd, de pastoors werden voor de keuze gesteld om de nieuwe

leer te prediken of heen te gaan, en plakkaaten werden uitgevaardigd tegen paapse stou-tigheden, en de kerk ter plaatse was geïnstituëerd.

Maar waar was de kerk? Waar waren de gelovigen die de kerk vormen? Wie ter plaatse had verlangen gehad naar het instituëren van de kerk en om hulp ervoor gevraagd? In Brabant niemand, daar bleven de mensen even Rooms als tevoren al waren ze nu van hun kerkgebouw beroofd; in Drente en in Groningen niemand, daar bleven de mensen even afkerig van de godsdienst als tevoren. De predikanten die er heen gezonden werden traden op voor een allerbedroevendst klein gehoor en waren soms niet eens veilig als zij zich in dorp of stad vertoonden. De reformatie door de overheid, het instituëren van kerken van bovenaf was een schijnvertoning. De oorzaak? Men vergat dat alleen het Evangelie de harten kan veranderen en durfde ook niet te wachten tot de vruchten van de prediking rijp waren. Men wilde oogsten vóór men had gezaaid.

(Slot volgt)

PERSSCHOUW

Het altijd nieuwe boek

In enkele spaanse en Amerikaanse bladen verscheen onlangs het volgende bericht onder het opschrift: "Calvijs Instituut in het Spaans":

In 1597 publiceerde Cipriano de Valera zijn Spaanse vertaling van Calvijs Instituut. Cipriano de Valera was een monnik, die in het klooster van San Isidro del Campo bij Sevilla geleefd en gestudeerd heeft. In 1537 vluchtten hij en vele andere monniken ten einde aan de inquisitie te ontkomen. Zo kwam hij in Genève terecht.

In 1602 publiceerde hij in Amsterdam de Bijbel in het Spaans, zijn werk hoofdzakelijk basierend op de vertaling van Casiodoro de Reina, wiens vertaling in 1509 in Bazel verschenen was.

Zijn vertaling van de Institutie is in 1597 in Londen of in Antwerpen gedrukt. Zijn werk berustte op de Latijnse editie van 1559, ofschoon hij ook vaak van de Franse editie gebruik gemaakt heeft. In 1858-'59 herdrukte Don Luis de Usoz y Rio Valera's vertaling in één dik deel van meer dan 1000 pagina's.

Eén van de (vrijgemaakte) Gereformeerde kerken in Nederland, betrokken bij het hulpwerk voor de protestantse kerken in Spanje, nam het initiatief om Valera's werk opnieuw uit te geven doch dit keer in modern Spaans. Een team protestantse Spanjaarden heeft dit werk volbracht en de order werd gegeven om de Institutie te doen verschijnen in twee delen, elk van ongeveer 750 pagina's. Naar gehoopt wordt zal dit werk in de loop van het tweede halfjaar 1967 gereed komen.

Ieder, die bekend is met het werk van de verbreiding van het Evangelie in Spanje en in Spaans-sprekende landen, zal de vreugde begrijpen, die het hart van eenieder, die bij dit werk betrokken was, vervult.

Moge de Heer dit werk zegenen en moge Hij het gebruiken als een instrument voor de komst van Zijn rijk.

In dit berichtje komt op ons af een wonderlijk verschijnsel. Dit namelijk, dat een zeer omvangrijk boek meer dan vier eeuwen nadat het verschenen is nog springlevend is!

Honderden — ook zeer geleerde en goede — boeken over de christelijke godsdienst zijn totaal verouderd en voor altijd bijgezet in het enorme mausoleum der theologie waarnaar zo af en toe een specialist in de theologie nog eens omkijkt.

Maar Calvijs Instituut leeft nog. Die wordt in vele talen steeds maar weer herdrukt en opnieuw vertaald.

Dat komt omdat Calvijs Instituut geen dogmatiek is in de schoolse zin van het woord. Otto Weber schreef eens dat de Institutie in wezen niets anders is dan diepgaande, eenvoudige Schriftuitleg en daarom ook in haar kern nooit verouderen kan. Calvijs noemde zijn boek ook niet — en hij zei altijd zeer precies wat hij bedoelde — Inleiding in de christelijke, of gereformeerde god-

geleerdheid of christelijke of gereformeerde dogmatiek, maar onderwijzing in de christelijke religie, een onderwijzing in het dienen van de Here. Zelf omschreef hij zijn hoofdwerk eens als een boek dat de gehele hoofdsom der vroomheid (totam pietatis summam) en dat wat in de leer der zaligheid noodzakelijk is om te weten (quodquid in doctrina salutis cognitief uecessarium) bevat.

Het is verheugend dat dit boek van Calvijn waarvan de bestudering door Gods genade reeds zoveel wonderen heeft gewerkt nu ook in het Spaans in voortreffelijke vertaling te verkrijgen is.

En de "vrijgemaakte" kerk die deze uitgave heeft mogelijk gemaakt — wie weet niet welke dat is? — heeft een prachtig werk gedaan door juist dit boek opnieuw uit te geven.

Ze ga vooral met de uitgave van dit soort boeken voort.

C. V.

BOEKBESPREKING

Billy Graham - **Wereld in vlammen.**
Uitg. Zomer en Keuning, Wageningen. f 9,90.

Dit is in zeker opzicht een aangrijpend boek. Het schildert een "wereld in vlammen", die haar eigen ondergang tegemoet gaat door eigen schuld. Er is maar één medicijn: het Evangelie. Maar één Redder: Jezus Christus. Er zal aan de opvattingen van Graham wel het een en ander mankeren. En op zijn methode van evangeliseren zal wel wat aan te merken zijn. Maar hij predikt in elk geval Christus. En hij tracht de wereld met het Evangelie te bereiken. Wat wij al te weinig doen. Laten we maar blij zijn dat anderen het wel doen. In de grond der zaak is dit een orthodox boek. Met Paulus zou ik van dit werk willen zeggen: "Wat dan? Nochtans wordt Christus op allerlei wijze, hetzij onder een deksel, hetzij in der waarheid verkondigd; en daarom verblijd ik mij, ja ik zal mij ook verblijden". Fil. 1 : 18.

Graham behoort wel tot de "bijbelgetrouwen" denk ik. Op blz. 10 lees ik: "Mijn stelling in dit boek rust op de beschouwing van de mens en van de geschiedenis zoals de bebel die geeft. Hoemeer ik de wereld rondgereisd heb, des te vaster is mijn overtuiging geworden dat wat de bijbel ons openbaart over de mens, zijn oorsprong, de kritieke toestand waarin hij zich bevindt en zijn bestemming waar is. Ik hoop, dat iets van het geschrevene de lezers uit hun onaandoelijkheid zal opschrikken en doen terugkeren tot de werkelijkheid van onze hopeloze toestand, als enkelingen en als gemeenschap".

Indedaad ziet onze wereld er niet rooskleurig uit. Het zal nu wel erger zijn dan ooit. Graham kent de wereld. Vooral de Amerikaanse. Wat hij daarvan schrijft liegt er niet om. Hij vertelt, dat Dag Hammarkjöld, indertijd secretaris-generaal der V.N., niet lang voor z'n dood volkomen moedeloos was. Hij zag het falen van de Verenigde Naties, vreesde, dat de vrede niet bewaard kon blijven en zei: "Tenzij de wereld in de eerstvolgende jaren een geestelijke wedergeboorte ondergaat, is de beschaving ten ondergang gedoemd". blz. 13.

Graham spreekt o.a. over de vlam van de wetteloosheid. Een berucht benedeider in Amerika blufte: "De georganiseerde misdaad is sterker dan de regering van de Verenigde Staten". Er moge wat overdrijving in deze uitspraak liggen, maar dat de misdadigheid ontstellend toeneemt zal wel waar zijn.

Het komt mij voor, dat de auteur de toestand der wereld wel met al te felle kleuren schildert. Er is nog wel meer goeds in de wereld dan we uit dit boek zouden concluderen. Maar wat hij noemt is er in elk geval ook en dat is lang niet fraai. Van de verwachtingen van president Roosevelt, die allerlei vrijheden aan de mensheid beloofde is niet veel terecht gekomen. Bij alle vooruitgang op velerlei gebied blijft er ontzaggelijk veel ellende. Het is waar wat er staat op blz. 27: "De moderne wereld beweegt zich tussen haar raadselachtige dilemma's. Terwijl men meer van economie afweet dan ooit tevoren, heerst in de wereld meer armoede dan ooit tevoren. Terwijl onze ruimtespecialisten alles gereedmaken voor een reis naar de maan, hebben

wij de grondproblemen op aarde nog niet tot enige oplossing weten te brengen. De bedreiging van oorlog en revolutie hangt als het zwaard van Damocles boven ons hoofd. Terwijl psychiatrie en psychotherapie ons geestelijk evenwicht beloven, zijn er meer zenuwstoringsen en geestesziekten dan ooit".

Over de toenemende zedeloosheid onthult dit boek ontstellende dingen. Het ergst vindt Graham het, dat protestantse geestelijken een moreel relativisme huldigen: "Tal van studentenpredikanten en ander predikanten vergoelijken de geslachtsgemeenschap voor het huwelijk". Dat is niet alleen in Amerika zo.

De schrijver denkt niet optimistisch van de mensheid. Wat er ook veranderd is in de loop der eeuwen, het hart van de mens bleef boos en schuldig. Van een morele herbewapening verwacht hij niet veel. Er is niet minder dan een radicale wedergeboorte nodig. Allerlei goedbedoelde pogingen tot verbetering falen, omdat men geen oog heeft voor de afgrijpselijke verdorvenheid van het menselijk geslacht. Graham is het eens met de Schrift, die van de mens spreekt als dodelijk ziek. Redding is alleen te verwachten van Jezus Christus, die is opgestaan uit de doden en met wie allen, die in Hem geloven, opstaan tot een nieuw leven.

Er staan wat veel citaten in dit boek. Dat vind ik wel wat vermoeiend. Ook ben ik het niet eens met elke uitdrukking. Maar wat zou dat? De hoofdzaak is goed. Ik wens dit boek in vele handen en onder vele ogen.

H. J. Jager

Geoffrey Parrinder, **Jezus in de Koran.** Bibl. van boeken bij de Bijbel, Bosch en Keuning N.V. Baarn.

Men kan zich terecht afvragen waarom dit boek in de serie Boeken bij de Bijbel is verschenen. Het woordje "bij" moet wel erg ruim genomen worden om opname in deze serie te rechtvaardigen.

De schrijver is een niet onbekend Koranekkenner en de feitelijke gegevens die hij biedt zullen wel juist zijn. Ik kan het niet allemaal beoordelen. De geest van het boek is echter gemakkelijk te onderkennen. Op blz. 9 zegt de auteur dat hij niet het woord Allah gebruikt voor de god der Mohammedanen, maar God, want: het gebruik van het woord Allah zou bij de Europeanen de indruk kunnen wekken dat er sprake is van een andere God. "Het zou echter elke kans op wederzijds begrip in de grond boren indien er twijfel over bestaat dat in beide godsdiensten één en dezelfde God aan de orde is". En op pag. 148 lees ik: "De ideeën over profetie, inspiratie en openbaring moeten worden herzien in het licht van de onbetwifelbare openbaring van God in Mohammed en in de Koran". Dat is wel een heel ander geluid dan vernomen wordt uit b.v. het boek van Kraemer, The christian message in a non-christian world. (De christelijke boodschap in een niet-christelijke wereld), waarin uitvoerig gesproken wordt over de Islam en over de benadering van de Mohammedanen in de zending.

Er staan trouwens wel meer dingen in het boekje die aan bedenking onderhevig zijn, om het zacht te zeggen. Zo op pag. 59. Daar wordt zonder kritiek van een andere schrijver aangehaald: "De enige woorden in dit evangelie (van Lukas, B.J.) die aan de gedachte van een ontvangenis (van Jezus, B.J.) zonder menselijke vader tot inhoud hebben zijn Lukas 3 : 23, waarvan vaststaat dat het een interpolatie (een latere invoeging, B.J.) is, en de verzen 34 en 35 van hoofdstuk 1". En: "Het Magnificat (de lofzang van Maria, B.J.) is zonder twijfel een hymne van veel jonger datum..."

Slordig is b.v. wat staat op pag. 13 dat het Griekse Iësous (Jezus) een vertaling is van het Hebreeuwse Jesjua, een verkorte vorm van Jehosjua (Jozua). Iësous is helemaal geen vertaling van de Hebreeuwse naam maar eenvoudig een vergrieksing, een weergave van dezelfde naam in Griekse vorm.

Wat de feitelijke gegevens betreft aangaande het voorkomen van Jezus in de Koran kan men hier terecht. Maar overigens moet men het boekje wel zeer kritisch lezen. Men leze erbij: Dr. D. S. Attema, De Koran, zijn ontstaan en zijn inhoud, Boekenreeks, Kok, Kampen.

L.

B. J.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstraat 7, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester: Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

EEN PROMOTIE

Woensdag 25 januari promoveerde de heer J. Veenhof tot doctor in de theologie, magna cum laude, aan de Universiteit van Göttingen. Na een examen en op een proefschrift getiteld: "Inspiratie en Revelatie, de openbarings- en Schriftbeschouwing van Herman Bavinck in vergelijking met die van de etische". Deze dissertatie zal D.V. binnenkort uitkomen bij de fa. Buyten en Schipperheijn. We wensen de gepromoveerde — en z'n familie — van harte geluk met dit mooie resultaat. We hopen, dat z'n wetenschappelijke arbeid ons inzicht in de Schriften mag verhelderen en tot zegen mag zijn voor de kerk. Na verschijning hopen we op dit werk terug te komen.

Red.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Zuidhorn (bij accl.): ds. P. Lok te Berkel en Rodenrijs; te Blija, te Kralingsche Veer-Krimpen aan de IJssel (bij accl.), te Diever en Smilde, en te Garrelsweer (bij accl.): kand. J. C. Post te Leeuwarden.

Ds. A. C. Haitsma. Na een ambtstermijn van ruim 7½ jaar, nam ds. A. C. Haitsma op zondag 22 januari jl. afscheid van zijn gemeente te Heerde. Bij deze gelegenheid bediende hij het Woord uit Judas : 20-21. Aan het slot van de dienst sprak br. G. F. Vel Tromp, namens de kerkeraad een kort dankwoord.

Eindhoven. Aan "Waarheid en Eenheid" van 27 januari 1967, ontlenden we het volgende bericht:

— Het bestuit om de kanselruil tussen de christelijke gereformeerden en de vrijgemaakten in Eindhoven op te schorten heeft niet tot stilstand in het contact geleid. Het weekblad De Wekker deelt mee dat het chr. geref. jaarboekje voor Eindhoven ook de volledige ledenlijst en verdere gegevens van de vrijgemaakte kerk bevat. Het contact heeft voorlopig de volgende vorm. Op de tweede zondag van iedere maand worden de chr. gereformeerden uit een bepaalde wijk uitgenodigd voor de dienst des Woords (en om de twee maanden ook die der sacramenten) in de vrijgemaakte kerk en omgekeerd. In elke wijk worden gecombineerde wijkavonden gehouden, de verenigingen vergaderen van tijd tot tijd gecombineerd en op tweede feestdagen zijn er gecombineerde zangdiensten.

Ds. B. Telder te Bilthoven, em. pred. van de Gereformeerde Kerk van Breda, verzoekt de kerken — met het oog op zijn leeftijd en de nu door hem begeerde rust — geen verdere preekverzoeken tot hem te willen richten.

ADRESSEN

Garrelsweer: diakonie: J. Bos, Wirdumerweg 53, Wirdum (Gr.), tel. (05967) 440; **Bussum:** scriba: A. H. Knauff, Lothariuslaan 95; **Warffum:** scriba: Joh. Mossel, Burg. J. Arkemastraat 25.